

---

## *Erdősi Anikó*

# Az idő, a kép, a videó és a festészet két kiállítás kapcsán

### *Esterházy Marcell: Stop the Pigeon*

Trafó Galéria

2003. február 19 – március 16.

### *Vásárhelyi Zsolt: Snitt*

Dorottya Galéria

2003. február 19 – március 8.

*„Úgy éreztem, hogy a házat körülvevő nyirkos kertben végtelenül sok láthatatlan személy nyüzsög. Albert és én voltunk ezek, titokzatosan, lázas tevékenységben, számtalan alakban, az idő más és más dimenziójában.”*

(Jorge Luis Borges: Az elágazó ösvények kertje)

Vajon létezik-e olyan minimális távolság a videó és a festészet, mint művészi kifejezőeszköz között, amelyen túl már feloldódni tűnnek, áttetszővé válnak az őket elválasztó műfaji határok? Ezt a kérdést a fenti két fiatal művész kiállítása hívta elő. Ma, amikor a festészetben a technikai képek hatása, jelenléte már annyira megszokott jelenség, hogy lassan észre sem vesszük, mikor elég belőlük, akkor a helyzet fordítottjának felbukkanása igazán üdítően, és lelkesítően hat. A videó festői kezelése ugyanis, amely a két kiállítás meghatározó benyomása volt, a videóval dolgozó, azt inkább koncepcionálisan, illetve narratívan kezelő művészek között – legalább is hazai szintéren – kevésbé volt eddig jellemző.

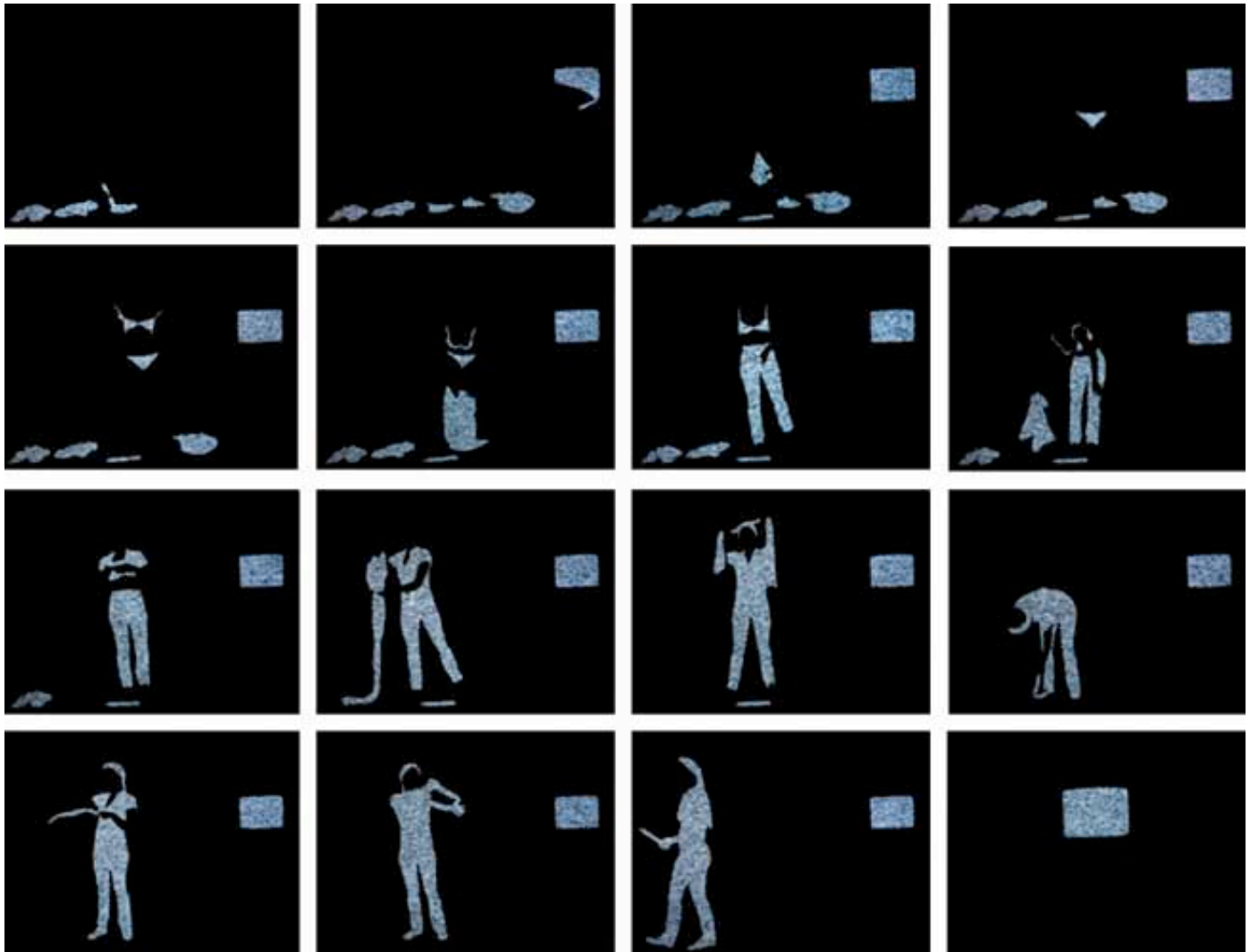
A videó és a festészet műfajának különbségei magától értetődőek: a videó technikához kötött tűnékeny anyagtalansága és a festészet vaskos, szagos, tapintható anyagisága távol áll egymástól. A festékrétegek egymásra rakódásának és esetlegességeinek kézzel fogható élményét a videó soha nem tudja hasonló érzékletességgel pótolni, s ugyanígy ostobaság lenne számon kérni a videó illékony jellegét az anyagba merevített látványon. Az egyik tapintható, teste van, a másik illuzórikus, és talán ezért – megkockáztathatjuk? – őszintébb is. Szinte megoldást kínál a festészet önmagával szembeni ábrázolási kényszerére, amit épp egy másik technikai műfaj, a fotográfia megjelenése hívott elő jó egy évszázaddal ezelőtt.

A videó és festészet leglényegesebb eltérése, az idő és a mozgás jelenlétének különbözősége szintén az anyagtalansággal függ össze: a festészetet elsősorban az időtlenség, illetve az egyidejűség, a videót pedig alapvetően a pillanat, az éppen történő dolgok tartományába sorolhatjuk.

Időbeliségük jellegéből adódik egy másik markáns különbségük is: a történet, a történés kérdése is. Míg a festészetben a huszadik század eleje óta a narráció, és annak teljes hiánya is megszokott, jól ismert művészi attitűd, addig a videóművészetben a narráció hiánya, a koncepcióval szembeni tisztán esztétikai élmény kevésbé jellemző, és mint a szóban forgó kiállítások is bizonyították még sok felfedezésre váró területet sejtet.

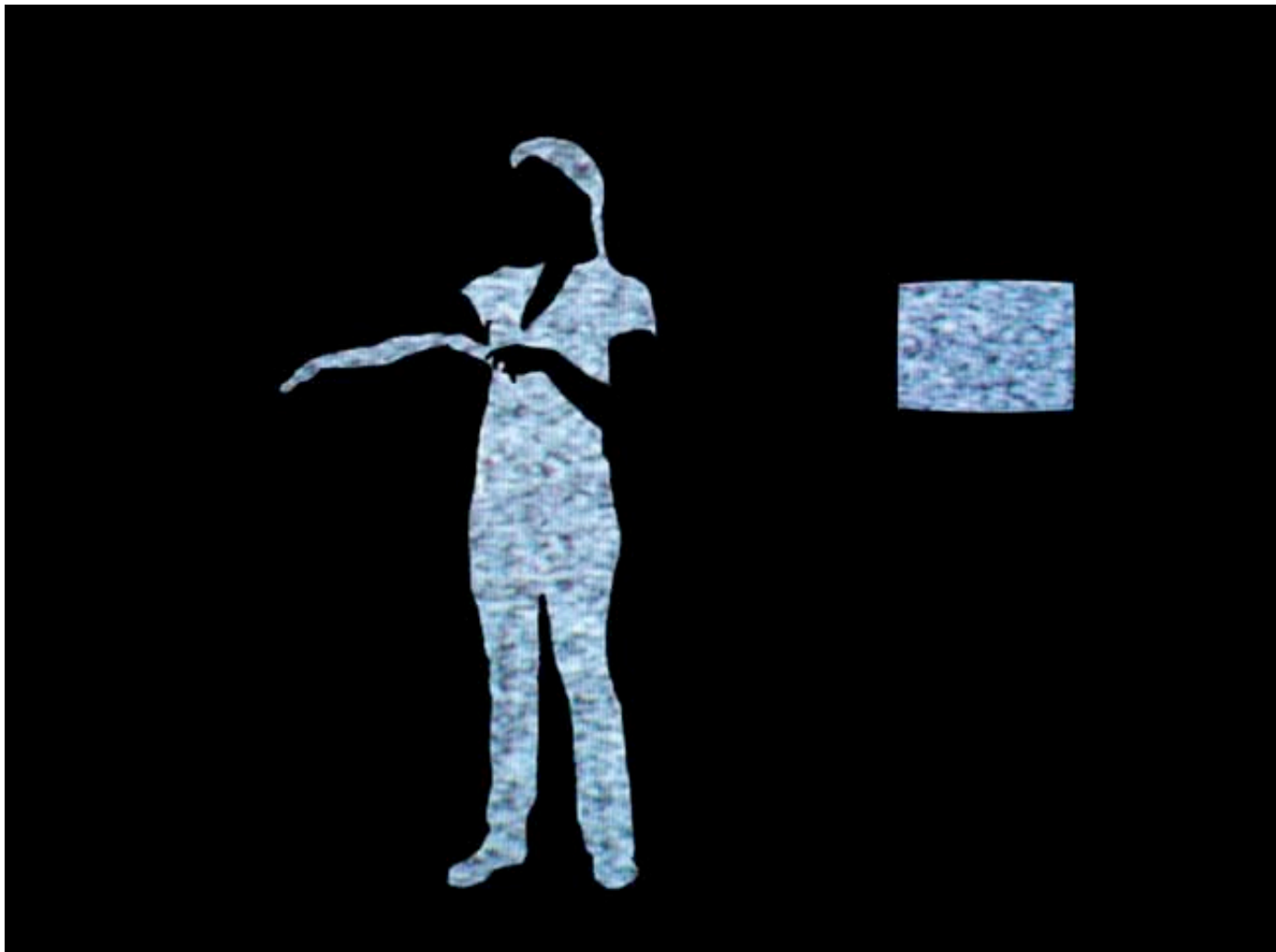
A most bemutatott alkotások hasonlóságai, a két fiatal művész egymástól független

megjelenésének egybeesései erősítik a gyanút, hogy a videó festőbb, esztétizáló alkalmazása, a két műfaj időkezelésének egymáshoz való közelítése, és szembesítése nem csak véletlen egybeesést, de talán valamiféle tendenciát is előre vetít. Mindenesetre a nézőt pontosan, határozottan irányító (videó)installációik elrendezése mellett, hogy a festészet egy nézőpontra koncentráló szemléletét megidézze, igényes és átgondolt művészi magatartásról is tanúskodott.

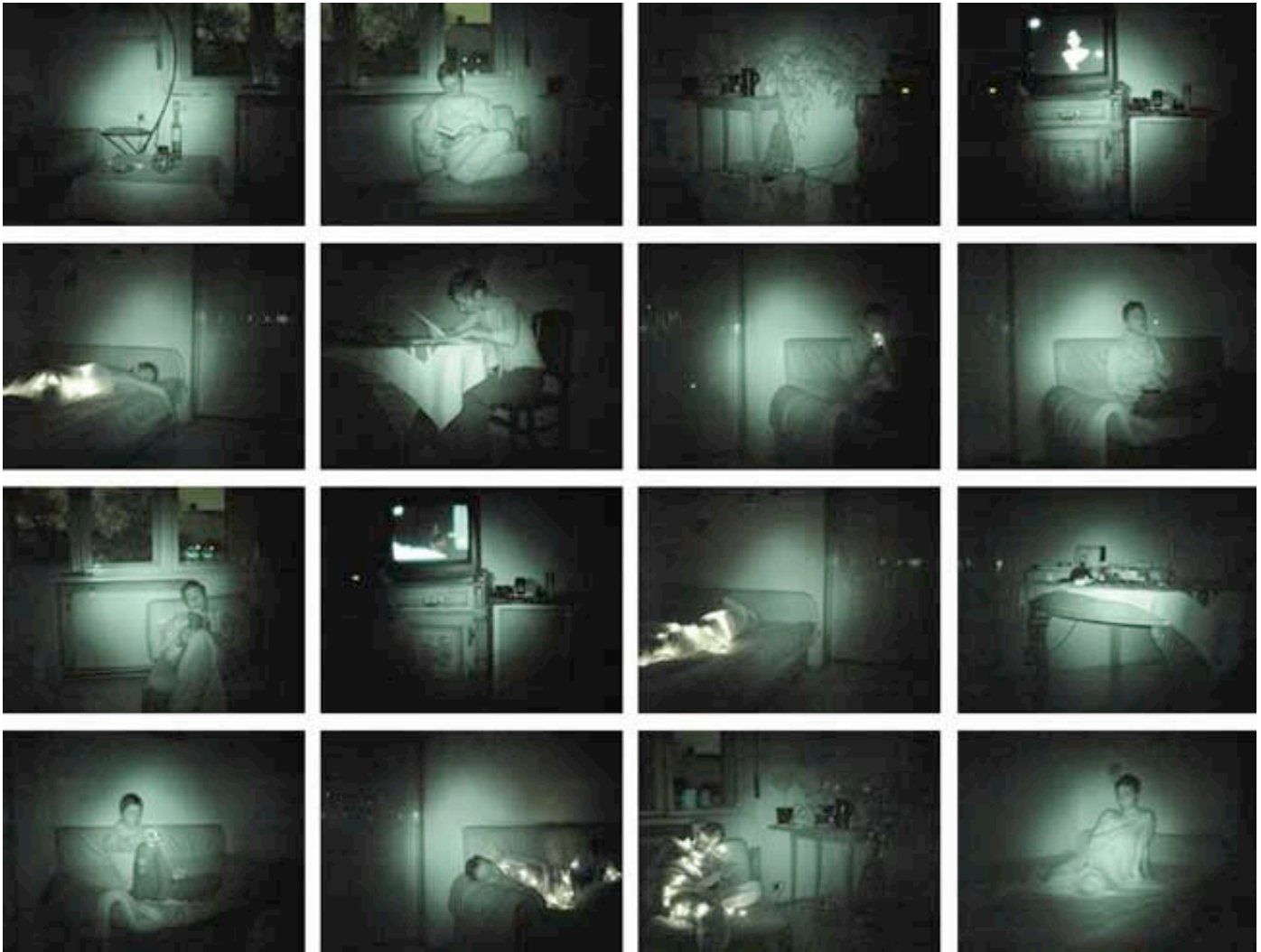


**Esterházy Marcell**

Stop The Pigeon



Esterházy Marcell négy videó loop-ot mutatott be a Trafóban. A szokatlanul jól kitalált és megvalósított installáció már a sötét térbe való belépéskor megalapozta a kiállításon szerzett élményt. A központi, négyzetes alaprajzú, kubus formájú építmény oldalra installált, négy videó animációból a belépő elsőnek egy rajzfilm- emlékeket előhívó képet pillanthatott meg. A sötét képernyőfelületen érzékelhető mozgásból a világos ruha felvételével láthatóvá váló nőalak, a trükkös, látványos felöltözés után ki is sétál a feltételezett térből, amire csak egy TV képernyő sziluettje utal. A második videón egy valós terű sötét szobában a kamera lassú körsvenkje, és az esetleges megvilágítás által fel-feltűnő nőalak mindig más-más helyzetben, de konkrét cselekvés nélkül jelenik meg. A harmadik mozgóképen nappali fényű, szabad térbe kikerülve, egy erdőben találjuk magunkat, melynek fáinak között – mint a gyermekek által oly kedvelt bújócskában – ismét ugyanaz a nőalak tűnik fel, majd újra el. Méghozzá megsokszorozva: egyszerre több fatörzs mögül kilépve sétál át egy másikhoz, hogy ismét eltűnve rögtön egy következő fa takarásából lépjen elő. A negyedik videón egy erdőrészlet alig mozduló látványa vetül elénk, ami előtt újra megjelenik az először külön-külön, majd egyszerre mindkét oldalról átsétáló nőalak.



**Esterházy Marcell**

Stop The Pigeon



A videók visszatérő nőalakja már-már a narratív szál bontogatására késztené a nézőt, de hamarosan kiderül, hogy nincs felfejthető történet. Csak sajátos tér-, és időstruktúrában létező, egymással párhuzamosan zajló, apró történéseket látunk. A cselekvő alakok azonossága, vissza-visszatérése, illetve szinkronban zajló cselekedeteik sajátos egyidejűséget mutatnak, és ez által valamiféle időtlenséget feltételeznek. A *több személyben egyszerre, ugyanott lenni, az egy időben máshol lenni, vagy az eltérő időkben mindig máshol és máshol lenni* nem létező szituációit modellezik. Ennek kapcsán felidézhetőek azok az akár egészen korai festészeti párhuzamok, amelyek azonos szereplőkkel, azonos időben zajló eseményeket tömörítettek egyetlen képfelületre. De ez az esszenciális egyidejűség, amely leginkább a kimerevített, tömörített állókép, és azon belül is a festészet sajátosságaként rögzült, a „történetmesélős” videó műfaján belül elsöre szokatlan.





**Esterházy Marcell**

---

Stop The Pigeon



Esterházy vetített videó képei tehát nem történet szerint, hanem az alkotó személyisége, valamiféle közös atmoszféra által kapcsolódnak egymásba, akár csak egy festői életmű olykor tematikailag rendkívül eltérő elemei. Mindezek mellett, a festői jelleg legerősebben a negyedik videón érvényesül. A képen látható erdő szélfúttá fáinak lassított mozgása, elmosódó, lassan változó látványa már nem csak hogy szinte állóképnek hat, de tisztán festészeti előképeket hív elő. Hogy messzire menjek, a látott kép vizuális emlékszálai a megfestett barbizoni iskola erdőképeiig vezetnek vissza. Rendkívül lassú, alig érzékelhető finom elmozdulásaival, fényjátékaival a vetített kép hajszálnyira közelíti meg a festői felületek adta vizuális élményt.

A videó, az idő és a látvány aspektusából kiinduló, festészethez való közelítése, illetve a videó és festészet legkisebb közös távolságának eltalálására tett kísérlet Vásárhelyi Zsolt kiállításán még tisztábban érzékelhető volt.



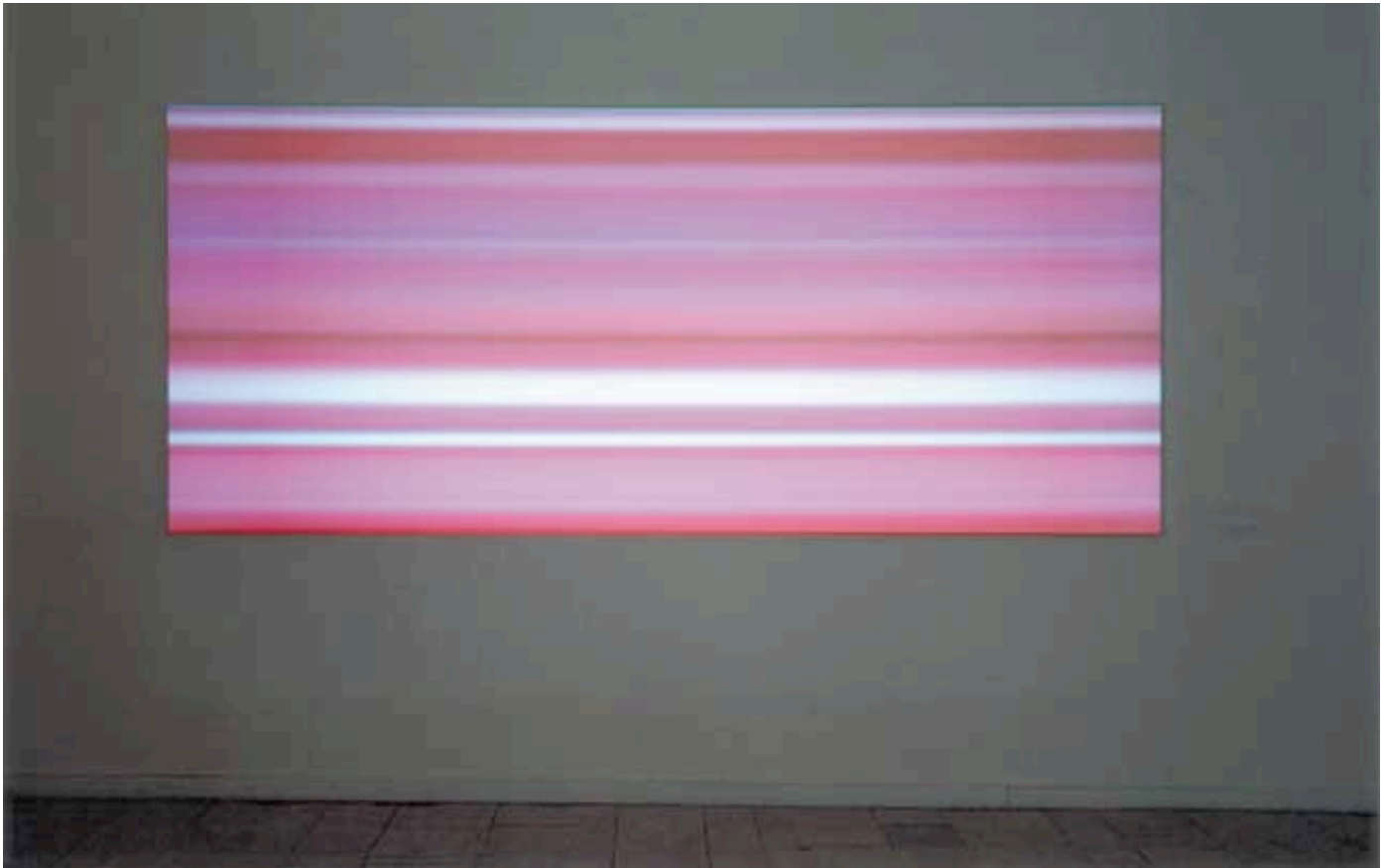


### Vásárhelyi Zsolt

m1, 2001, olaj, vászon 140x300 cm

A galériába belépve elsőként két, egymással szemben lévő falra elhelyezett „kép” ragadta meg a figyelmet, s ez az installáció a többi, szintén figyelemre méltó kép jelenléte ellenére, jó ideig fogva tartotta a látogatót. A fekvő formátumú képeken finom mozgású, vízszintes színsávok ejtették színcsapdába a tekintetet. Csak hosszabb szemlélődést követően, a látvány vonzásából kiszabadulva, kissé eltávolodva vált észrevehetővé, hogy a fény-, és színviszonyok, a mozgások, illetve a csalóka látvány anyagisága illuzionista játékot rejt. Az olajjal vászonra megfestett sávokkal szemben egy pontosan egyező méretű, alapozott festővászonra vetített videó látható. A videó vetített látványának lassú mozgása miatt a néző nem lehetett biztos abban, hogy az élénk színsávok tényleg meg-megmozdulnak-e, vagy csak egy a szem optikai „tehetetlenségét” demonstráló iskolapéldának esett áldozatául. A jelenség két irányba hatott: Vásárhelyi két képe között állva, a videó után nézve, az olajba merevített, monokróm sávozott kép is megmozdult, míg a videó másodpercenként változó 25 képkockája a festményt követő látvánnyá, állóképpé állt össze. Illetve állt volna össze, ha nagyon finom, alig látható váltoásaival ugyanaz a kép lett volna, mint másodpercekkel azelőtt. Ráadásul, amikor a szemlélő már kezdte felvenni e „videó-festmények” ritmusát, a vetített mozgókép színsávjai egyszer csak gyorsabb fokozatra váltottak, és váratlanul még egy élménnyel, a magába húzó tér élményével tetézték a megélt látványt. Bár a Dorottya Galéria hosszú teréből adódóan talán kissé távol kerültek egymástól, a két kép között egy pillanatra mégis tisztán érezhetővé vált az a hártavékony felület, mely épp csak elválasztja egymástól, ezt a két, az adott helyen és pillanatban talán az egymáshoz lehető a legközelebb került műfajt.





### Vársárhelyi Zsolt

---

m3, 2002, videóinstalláció

Vársárhelyi videó-festmény párosának első pillanatban illuzórikus hatása végül nagyvonalúan előadott, komplex látvánnyá állt össze a szemlélőben. Az alapgondolat tiszta és egyszerű: az időben változó jelenség képi rögzítése két eltérő technikával. Az eredmény viszont gazdag és szerteágazó. Magában rejti az idő, a változás, a mozgás, és a mindezekhez viszonyuló látvány, a kép jelenségeivel foglalkozó gondolati szálakból szőtt kusza hálózatot, amelyek közül bármelyiket is követi a szemlélő, érdekes tájakra tévedhet.